

- Татаринова Кюннэй Кирсановна
- учитель начальных классов
МБОУ Табагинская СОШ
им. Р.А.Бурнашова
Мегино-Кангаласский улус, с.Табага
«Арассыыйа кэлэр кэскилэ –
норуот өйүн күүһүгэр»

«Арассыыйа кэлэр кэскилэ – нуруот өйүн күүһүгэр»

Кылаас чааһа

Буолар күнэ:

Кылаас: 3 кылаас, учуутал: Татаринова Кюннэй Кирсановна

Тиэмэтэ: «Арассыыйа кэлэр кэскилэ – нуруот өйүн күүһүгэр»

Сыала-соруга: төрөөбүт дойдуга бэриниилээх, дойдунаат киһи буолууну инэри. Толкуйдуур ,санарар дьоһуру сайыннары. Сайды кэрдистэрин үөрэтии.

Үөрэтэр сыаннаһа. Ытык өйдөбүл: Олох, билии-көрүү, дойдуга өйдөбүлүн тиэрдии.

Ытытлар бириэмэтэ: 20 мүнүүтэ.

Дьарык хаамыта: бодоруһуу, оонньуу көмөтүнэн бииргэ үлэлээһин.

Түһүмэх	Учуутал	Оҕолор	Билэр-көрөр сатабыла	Былааннаан улэлээһин	бодоруһуу
1 түһүмэх Кириитэ <u>Сыала:</u> Хомуллуу, урукка бэлэмнэнии.	Үтүө күнүнэн оҕолор! Бүгүн биһиги олус наадалаах интириэһинэй кылаас чааһыгар муһуннубут. Мин Күннэй Кирсановна диэммин, Р.А.Бурнашов аатынан Табаҕа орто оскуолатын 3 кылаабын учууталабын. Оҕолоор, биир илиибитин көтөбүөххэиһин уонна бэйэ бэйэбитигэр ситиһиһини баҕаран таһынааххайын эрэ. Хайдах таһынаахпыттын сөбүй? Коллектив буоларбыт быһыытынан бэйэ бэйэбит үөрүүтүн тэннэ үллэстиэхтээхпит, биир киһи курдук буолуохтаахпыт. Чугас турар оҕолоргутун кытта таһыннааххытына сатаныа дуо? Манньык бары бииргэ буолуоҕун. Бүгүһүн күһнэ ситиһиһини баҕарабын.	Утуе кунунэн! Сатаан анар илиилэринэн таһымматтар, соһуйаллар. Пааранан, учууталы кытта ытыс таһыналлар.	Сана дьону билсигиһи	Үлэлиир миэстэни бэлэмнээһин	Бөлөһүнэн үлэлииргэ таһаарылаахтык, Көдьүүстээхтик үлэлииргэ дьулуһуу
2 түһүмэх Проблема туруоруу 1 слайд <u>Сыала:</u> Бугунну дьарыкка тугу үлэлиирбитин билсигиһи	Бу кимий оҕолор? Саха советскай литературатын төрүттээччи. «Дьулуруйар Ньургун Боотур» олонхону кини суруйбута. Ессе кини туһунан тугу билэбитий? Платон Алексеевич Ойуунускай, 1927 сыллаахха суруллубут «Сүүс сыллаах улуу былаан» айымньытыттан быһа тардан аабыам. «1967 сыллаах дьылга дылы, улуус улуус аайы, нэһилиэк нэһилиэк аайы төлөпүөнүнэн кэпсэтэр буолуохпут, араадыһа баар буолуоҕа. хонуунан автомобилинан сылдыһаахпыт, салгыһа көтөр аалынан сылдыһар буолуохпут. Уон хонукка оҕуһунан, атынан сылдыар сырыбытын уон чааһынан сылдыар буолуохпут. 1987 сыллаах дьылга тимир, бетон дыбарыастары тутуохтара.» Бу айымньы туох ис хобооннообуй? Туох туһунан аахтым?	Платон Алексеевич Ойуунускай Саха сириг аэропорда Ойуунускай аатын сугэр	Платон Алексеевич Ойуунускай хоһоонун истэн бугунну дьарык туохха сыһаннаах буоларын билсигиһи, толкуйдааһын	Оҕо хоһоону истэн анализтыыр, түмүк онорор	Презентациялары көрөн саха сириг сайдытыгар олук уурсубут тумус дьоннорбутун : Платон Алексеевич Ойуунускай Алексей Елисеевич Кулаковскайы - Өксөкүлээх Өлөксөйү, Анемподист Иванович Софроновы-Алампаһы,

2 слайд	Саамай сөп. Биһиги сахабыт сирэ 391 сыл устата Россия састаабыгар киирэн, тэннэ сайдан олоробут. Бүгүҥнү кылаас чааспыт тиэмэтэ: «Арассыыйа кэлэр кэскилэ – норуот өйүн күүһүгэр»	Саха сириҥ сайдыытыгын туһунан			Михаил Ефимович Николаевы билсэр, саныыр
3 слайд	Хас биирдии норуот дойду сайдарыгар олук уулар. Ону кимнээх ууралларый?				
4 слайд	Саамай сөп. Ол курдук, биһиги сайдыыбытыгар олук уурсубут тумус туттар дьоннордохпут: Алексей Елисеевич Кулаковскай - Өксөкүлээх Өлөксөй, Анемподист Иванович Софронов - Алампа,	Дьоннордох			
5 слайд	Өссө кини тутта ааттыбыт Михаил Ефимович Николаевы. Кини кимий оҕолоор?	- биһиги бастакы бэрэсидьиэннэр ит.			

3 туьумэх Сурун чааьа Проблеманы арыйыы (пааранан улэ) <u>Сыала:</u> Терут тылы сайыннарыы, кэнэтии. Саха сиригэр 2 предмет сайдыытын кэминэн көрдөрүү. Тумук онорорун ситиьии. 5 слайд	Михаил Ефимович сайдыы санга кэмигэр Саха норуота Арассыыйа, аан дойду таһымыгар тахсарыгар, бэйэтин омук быһыытынан сананарыгар олус элбэх өйү-санааны укпута. Бала5ан ыйын 27 кунугэр хас биирдии уерэнээччи, Саха сириг олохтоо5о туох кунун бэлиэтиибитий? Саамай сеп 1990 сыллаахха дойдубут суверенитет ылынан. Экономиката, промышленнаа, куустээхтик сайдан барбыта. - О5олоор, билигин эһигини «АЛААС» оонньууга ынгырабын. Иккилии буолан 5 хамаандаҕа арахсын. Хас биирдии паараҕа биирдии карта түнгэтэбин. Ол карта иһигэр ойуулаах предметтэр суруллубуттарын утары хамаандаларга таайтарар. Таайтарар оҕолор бэриллибит предмет аатын эшпэккэ предмет хайдаҕын, тугу гынарын, туохха туһалыырын этиэхтээххит. - О5олоор, көрүн эрэ, эһиги иннигитигэр Саха сириг сайдыытын картата сытар. Билигин эһиги таайтарбыт тылларгытын кэлэн сөптөөх кэмнэргэ туруортаан. Картабытын дьэ бол5ойон көрүөбүн. Туох уларыыйы барбытый? - бу картаны онорон барангыт туох түмүккэ кэллигитий? - маладьыастар. Биһиги көрдүбүт сахабыт сиригэр 5 эрэ биридимизт сайдыытын.	Суверенитет Пааранан арахсан тураллар. (Бэйэ бэйэлэригэр таайтараллар) О5олор сүбэлэһэн туруораллар. Түмүк онороллор Тас көрүнүн, табыгастаах буолуутун ырытыы.	Пааранан үлэ түмүгүн көрдөрдүлэр , көмүскээтилэр	Предметтэри сөптөөх кэмнэ таба талан уурар. Инникитин дойду сайдыытыгар бэйэтин баҕа санаатын этии, суруйуу	Пааранан үлэ быраабылат ын тутуһан бөлөххө үлэлээһин
---	--	---	---	--	---

4 түһүмэх Түмүк <u>Сыала:</u> Үлэ түмүгүн оноруу	Бу билинни кэмтэн, кэлэр кэм эыигиттэн тутулуктаах. Ол иын кэлэр кэскиллээх кэммитигэр бу биридимизттэртэн бири талан ылан, инникитин хайдах сайыннарыа этигитий? Ону уруһуйдаан эбэтэр суруйун. (Талыллыбатах биридимизттэри ырытар) Оџолор, уруһуйдаабыт предметтэргитин инники кэмнэ сайдыытын уруһуйдаабыккытын кыратык билиһиннэрин. Сөп, оџолор хас биирдии киһи дойдута сайдарын туһугар үөрэхтээх үлэһит буолан кыра эрдэбиттэн үүнүөхтээх сайдыахтаах! Оџолор, бүгүнгү кылаас чааспыт ситиһиилээхтик ааспытыгар хас биирдии оџоџо, барыгытыгар махтанабын уонна сөбүлээбит түһүмэххитигэр сүрэхтэ туруорталаан. (Бириэмэ ортоџуна «Тоџо ити түһүмэџи талбыккытын быһаарын.») Манан кылаас чааспыт түмүктэнэр, барыгытыгар ситиһини баџарабын.	Оџолор уруһуйдуулар, эппизттииллэр. Оџолор сүрэх сыһыараллар. Тоџо бу түһүмэџи талбыттарын быһаараллар. Илии таһынаналлар	Туох сананы билбиттэрин толкуйдааһын	Ылыммыт билиитин сааһылаан сөбүлээбит түһүмэџэр дуоскаџа уруһуйдаммыт схемага сүрэх сыһыарар.	Хас биирдии оџо санаатын этэрин истии
--	--	--	---	--	--